

Orientacions per a la prova d'accés a cicles formatius de grau superior: prova de Geografia

1. Continguts principals

Els continguts de la prova d'accés a grau superior es corresponen als establerts al currículum oficial del batxillerat de les Illes Balears, amb especial esment als continguts següents:

Bloc 1. L'espai geogràfic

1.1. Definició i característiques de l'espai geogràfic.

- Diversitat de l'espai geogràfic. L'espai geogràfic és dinàmic.
- L'espai geogràfic resultat del medi físic, la història, la cultura i els processos econòmics.
- Instruments d'informació i de representació geogràfica.
- La cartografia. Tipus de projeccions.
- Concepte d'escala i tipus. Aplicació i lectura.
- Tipus de mapes: elaboració i interpretació de mapes.

1.2. Globalització i diversitat al món actual.

- Concepte de globalització.
- Factors que n'impulsen el desenvolupament.
- Beneficis potencials.
- Riscs de la globalització.
- Diversitat del món actual. Classificació de les grans àrees geoeconòmiques: països centre, països semiperifèrics i països perifèrics.

1.3. Trets geogràfics essencials d'Espanya i de les Illes Balears:

- Situació geogràfica:
 - Coordenades geogràfiques: latitud i longitud.
 - Posició al Mediterrani i a Europa.
- Contrasts i diversitat interns:
 - Contrasts de l'Espanya interior i la perifèrica.
 - Contrasts entre l'Espanya peninsular i la insular.
 - Contrasts entre l'Espanya verda i l'Espanya bruna.

1.4. Posició relativa d'Espanya al món i a les grans àrees socioeconòmiques i polítiques.

- Situació econòmica d'Espanya i posició en desenvolupament humà.
- Els grans desequilibris territorials. País semiperifèric.
- Espanya a les organitzacions internacionals: UE, FMI, OCDE, OTAN, etc.

Bloc 2. L'espai físic i natural

2.1. El medi natural com a escenari físic: la diversitat de paisatges a Espanya.

- La diversitat del clima i la vegetació.
- Domini oceànic nord.
- Les terres de l'interior.
- El territori estrictament mediterrani.
- El domini canari.

2.2. La diversitat del relleu espanyol:

- La Meseta: muntanyes i depressions interiors.
- Sistemes que l'envolten.
- Serralades i depressions exteriors.
- L'Espanya insular. Balears i Canàries.
- La gènesi del marc natural. Factors orogènics, litològics i erosius.

2.3. Hidrografia. Les conques hidrogràfiques a l'Estat espanyol.

- Caracterització de les conques hidrogràfiques.
- Causes de la varietat dels règims fluvials.
- Tipus de règim fluvial dels rius espanyols.
- Desigualtats dels vessants hidrogràfics.
- Els grans rius peninsulars.
- La regulació dels rius a l'Estat espanyol.
- Les aigües subterrànies.

2.4. El medi natural com a ecosistema.

- Alteració de l'ecosistema per la desertització.
- La degradació del sòl i de la vegetació.
- El dèficit hídric.
- La contaminació atmosfèrica.
- L'efecte d'hivernacle. La pluja àcida.
- La disminució de la capa d'ozó.
- El canvi climàtic.
- La contaminació per residus sòlids, líquids i la contaminació acústica.
- La protecció dels espais naturals: finalitat i categories dels espais protegits.

2.5. L'espai físic i natural a les Illes Balears.

- Arxipèlag. Definició, descripció, situació i extensió.
- Medi físic.
- Relleu. Mallorca (la serra de Tramuntana, la serra de Llevant i la depressió central), Menorca (Migjorn i Tramuntana) i les Pitiüses (Eivissa i Formentera).
- Clima mediterrani: factors i elements.
- Vegetació: característiques generals. Comunitats vegetals a les Illes Balears.
- Alzinar, garriga, aiguamoll, vegetació dunar i espècies endèmiques.
- El modelat càrstic.

Bloc 3. L'espai demogràfic

3.1. Evolució de la població espanyola. Distribució espacial: els desequilibris regionals.

- La transició demogràfica al segle xx: els cicles demogràfics. Antic, de transició i modern.
- La distribució espacial. Els desequilibris regionals.
- La densitat de població. Concepte i distribució.
- La distribució de la població: rural i urbana.

3.2. Dinàmica de la població espanyola. Moviments naturals i migratoris. El fenomen de la immigració actual.

- Moviments naturals, evolució, factors i taxes de natalitat, mortalitat i creixement natural.
- Moviments migratoris.
- Migracions interiors i exteriors.
- D'un país emissor a un país receptor.
- Fases d'aquest procés.
- El creixement real.
- El fenomen de la immigració actual. Causes i conseqüències d'aquest fenomen: xenofòbia i desarrelament.
- Origen dels immigrants i llocs de destinació.

3.3. Estructura de la població.

- Distribució de la població per sexe.
- Distribució de la població per edat.
- Distribució de la població activa en sectors primari, secundari i terciari.
- La piràmide de població com a instrument gràfic de representació de l'estructura de la població.

3.4. La població a les Illes Balears. Evolució històrica, canvis actuals i perspectives de futur.

- Distribució de la població per sexe.
- Distribució de la població per edat.
- Distribució de la població activa en sectors primari, secundari i terciari.
- La piràmide de població com a instrument gràfic de representació de l'estructura de la població.
- Característiques demogràfiques actuals: l'impacte del turisme, el fenomen de la immigració i el creixement rururbà.

Bloc 4. L'espai econòmic

4.1. L'acció dels factors socioeconòmics:

- Evolució històrica.
- L'etapa d'autarquia 1939-1959.
- Pla d'estabilització.
- La planificació indicativa i el salt cap a la industrialització.

- La creació d'un Estat democràtic.
 - Principals fites econòmiques dels últims anys.
 - L'entrada a la UE.
 - Panorama amb vista al futur.
- 4.2. El sector primari als territoris d'Espanya: la pluralitat dels espais rurals.
- Les activitats agràries. Un sector en declivi.
 - Causes: medi natural poc favorable.
 - Població agrària envellida.
 - Mala distribució de la propietat.
 - Disparitat de repartiment de les explotacions.
 - Augment de les explotacions intensives.
 - Escàs desenvolupament científic i tècnic.
 - Polítiques agràries. La intervenció del sector públic. Estat, autonomies i la UE.
 - Usos del sòl agrari: cultius de secà i de regadiu.
 - La ramaderia. Un sector en crisi.
 - La reconversió de l'activitat pesquera. Efectes de l'entrada a la Unió Europea sobre aquesta activitat.
 - Localització de les activitats agràries a la diversitat de l'espai espanyol.
- 4.3. El sector secundari: definició.
- Indústria i energia.
 - Recursos energètics i fonts d'energia a l'Estat espanyol.
 - Concepte i classificació.
 - Relació entre energia i desenvolupament.
 - Relació entre producció i consum.
 - Dependència externa i sensibilitat davant la crisi.
 - Caracterització de les fonts d'energia.
 - El carbó, el petroli i el gas natural.
 - La producció d'electricitat:
 - Hidroelectricitat.
 - Energia termoelèctrica clàssica.
 - Energia termoelèctrica nuclear.
 - Energies alternatives. Solar, eòlica, biomassa, hidràulica i mareomotriu.
 - La política energètica.
 - Evolució històrica Pla d'estabilització.
 - La planificació indicativa i el salt cap a la industrialització.
 - Factors de localització industrial.
 - Matèries primeres. Minerals metàl·lics, minerals no metàl·lics i roques industrials.
 - La demanda.
 - Vies de comunicació.
 - La tradició històrica.
 - La intervenció del sector públic.
 - Classificació de la indústria a Espanya. Indústries pesades, lleugeres i d'equip.

- Indústries de base i indústries de consum.
 - La problemàtica del sector secundari des de l'entrada d'Espanya a la UE: la reconversió industrial.
 - El nou model industrial. Regions i indústries en regressió i eixos d'expansió.
- 4.4. El sector serveis. El procés de terciarització de l'economia espanyola. Causes. L'heterogeneïtat dels serveis i l'impacte territorial desigual. Les diferències territorials.
- El comerç. Definició.
 - Classificació.
 - Àrees i centres comercials més importants.
 - La balança comercial espanyola. Causes del seu dèficit crònic.
 - Principals compradors i venedors.
 - Els transports. Per terra: carretera i ferrocarril.
 - Principals xarxes de comunicació terrestre.
 - Xarxa radial.
 - Avantatges i inconvenients d'aquest tipus de transport.
 - Per mar. Localització dels principals ports.
 - Avantatges i inconvenients d'aquest tipus de transport.
 - Per aire. Localització dels principals aeroports.
 - Avantatges i inconvenients d'aquest tipus de transport.
 - L'impacte ambiental d'aquestes activitats.
- 4.5. L'espai turístic. Factors explicatius del desenvolupament turístic espanyol.
- Tipologia de les regions turístiques.
 - Evolució del turisme a Espanya.
 - Factors naturals: clima, relleu.
 - Factors humans: econòmics i culturals.
 - Tipus de turisme: de masses. Zonificació del turisme de sol i platja.
 - Alternatiu: ecoturisme, agroturisme, senderisme, turisme cultural, etc.
- 4.6. L'espai econòmic a les Illes Balears. L'impacte espacial i mediambiental del turisme. La balearització.
- Del predomini de l'agricultura a la dominació del turisme.
 - El sector primari: agricultura, ramaderia, pesca i silvicultura.
 - Població i activitat econòmica.
 - Sistemes de conreus i espais agrícoles.
 - La distribució de la propietat i el règim de tinença de la terra.
 - El sector primari com a complement.
 - El sector secundari: la indústria i la construcció. Característiques del sector secundari balear. Productes tradicionals.
 - El sector terciari: turisme.
 - Evolució històrica del turisme a les Illes Balears.
 - El turisme de masses i la balearització.
 - Anàlisi de l'oferta i la demanda turística.
 - Els problemes d'aquest sector. L'estacionalitat i els impactes demogràfic, social, econòmic i mediambiental.
 - Els transports. Xarxa viària interior.

- Transports exteriors en relació amb el turisme.

Bloc 5. L'espai urbà

5.1. Evolució de l'espai urbà i el procés d'urbanització d'Espanya.

- Criteris per definir la ciutat.
- Evolució històrica de la urbanització. Etapes: preindustrial, industrial i postindustrial.
- Exemples de ciutats espanyoles d'aquests models.
- El creixement urbà i les seves transformacions recents.
- Aparició dels eixamples.
- Creixement descontrolat amb planificació escassa o nul·la.
- Sorgiment de barris perifèrics aïllats.
- Barraquisme.
- Expansió de la perifèria: àrees metropolitanes.
- Distribució territorial de les ciutats més importants a Espanya.
- Les ciutats es localitzen de manera desigual: ciutats costaneres, Madrid i altres ciutats interiors.

5.2. Estructura i morfologia urbana. La complexitat del fenomen urbà i de la xarxa urbana a Espanya. La rururbanització.

- Fases del creixement urbà. Urbanització, suburbanització, desurbanització.
- La ciutat central.
- CBD (districte central de negocis).
- Activitat terciària.
- Nuclis històrics.
- L'eixample.
- Creixement planificat de la ciutat.
- Funció residencial.
- Exemples: plans Cerdà, Castro, etc.
- Perifèria.
- Morfologia i estructura molt variada.
- Zones d'habitatges obrers.
- Urbanitzacions de luxe.
- Polígons industrials.
- Complexitat i problemàtica urbana.
- Embelliment dels espais heretats.
- Creixement massa ràpid.
- Mala planificació i grans mancances d'equipaments.
- Especulació del sòl.
- Problemes de trànsit.
- Patologies socials.

5.3. El sistema urbà de les Illes Balears.

- Els principals nuclis urbans.
- Mallorca: àrea metropolitana única.
- La macrocefàlia urbana de Palma.

- Altres nuclis urbans: Inca, Manacor, etc.
- Menorca: un sistema urbà bipolar: Maó i Ciutadella.
- Eivissa i Formentera: Eivissa vila, polaritza el poblament concentrat i la majoria de les funcions urbanes territorials.
- Conèixer la ciutat: Palma.
- Localització: situació i emplaçament.
- Evolució històrica de la ciutat.
- Morfologia i estructura urbana. Ciutat antiga, eixample i perifèria.
- El present i el futur de les ciutats: PGOU.
- Rehabilitació turística: metabolisme i morfologia urbana de les ciutats turístiques.

Bloc 6. L'espai polític administratiu

- 6.1. L'organització territorial a Espanya en la Constitució de 1978. L'Administració central, autonòmica i municipal.
- L'Estat espanyol
 - Divisió autonòmica. Dasset comunitats autònomes, a més de Ceuta i Melilla.
 - Cinquanta províncies.
 - 8.087 municipis. Administració municipal.
 - La problemàtica de les competències.
- 6.2. Els desequilibris interterritorials. Contrasts espacials entre les comunitats autònomes. Disparitats demogràfiques i desigualtats socioeconòmiques. Polítiques regionals europees.
- Contrasts espacials: distribució de la superfície de l'Estat espanyol per comunitats autònomes.
 - Contrasts demogràfics: distribució de la població de l'Estat espanyol per comunitats autònomes.
 - Desequilibris en la distribució de la riquesa.
 - Factors dels quals depenen les diferències de les estructures econòmiques.
 - Polítiques regionals europees.
 - Fons estructurals i fons de cohesió.
 - FEDER.
 - FEOGA.
- 6.3. La Comunitat Autònoma de les Illes Balears. El Parlament i el Govern de les Illes Balears. Els consells insulars.
- L'Estatut d'autonomia. Idees bàsiques. Àmbit territorial, capitalitat, organització territorial, organització institucional, idiomes oficials.
 - Competències de l'Administració autonòmica.
 - Les institucions de la Comunitat Autònoma.
 - Parlament.
 - Govern. Presidència.
 - Consells insulars de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.
 - Òrgans de representació de l'Estat a la comunitat autònoma de les Illes Balears: els delegats del Govern central.

Bloc 7. L'espai europeu

7.1. El procés d'integració europea. Estructura territorial i institucional de la Unió Europea. Perspectives i reptes de futur.

- Del tractat de Roma a l'Europa dels 25. Cronologia de la construcció europea.
- Les institucions de la Unió Europea i les seves funcions.
- Consell Europeu.
- Consell de Ministres.
- Parlament.
- Comissió.
- Tribunal de Justícia.

7.2. Natura i medi ambient a la Unió Europea: els contrastes físics. Polítiques comunitàries que incideixen en el medi ambient.

- Les unitats fisiogràfiques: massissos antics.
- Serralades alpines.
- Les grans planes.
- Les illes atlàntiques i mediterrànies.
- El clima i les seves conseqüències.
- Les regions bioclimàtiques.
- El medi ambient a la Unió Europea.
- Els problemes mediambientals i la política mediambiental.

7.3. Trets socioeconòmics generals de la Unió Europea i dels estats membres.

- Polítiques regionals.
- L'Europa dels 25 estats: població i grau de riquesa i desenvolupament.
- Disparitats regionals i els factors que les provoquen.
- Classificació de les regions.
- Les polítiques regionals: els fons estructurals i els fons de cohesió.

7.4. Espanya en el context socioeconòmic de la UE.

- Factors que expliquen la integració espanyola a la Unió Europea.
- Conseqüències d'aquesta integració.
- Transformacions socials.
- Conflictivitat en l'agricultura i la pesca.
- Problemàtica industrial: falta de competitivitat i reconversió industrial.
- Canvis profunds en el sector terciari i la seva incidència sobre les Illes Balears.

2. Percentatge orientatiu corresponent a cada criteri d'avaluació

1. La prova avalua el màxim possible dels criteris d'avaluació establerts al punt següent.
2. La prova inclou continguts de cadascun dels blocs establerts a l'apartat anterior.

3. Criteris d'avaluació

1. Definir breument els conceptes geogràfics necessaris per comunicar adequadament la informació assolida en cada tema.
2. Expressar oralment i per escrit, en exposicions personals o debats, resultats i conclusions sobre lectures, treballs i recerques, emprant la terminologia científica adient.
3. Conèixer la importància de l'expressió correcta en la informació geogràfica dels diferents documents gràfics, especialment del llenguatge cartogràfic
4. Interpretar material cartogràfic específic de la topografia de l'Estat espanyol.
5. Utilitzar documents cartogràfics, plànols, mapes, fotografies aèries, imatges satèl·lit, etc.. Valorar el patrimoni geogràfic (paisatgístic, urbanístic i mediambiental) i la necessitat de mantenir les condicions d'habitabilitat del nostre entorn.
6. Descriure la diversitat i la pluralitat de l'espai geogràfic espanyol com a resultat de la interacció de processos econòmics, socials i culturals.
7. Explicar les característiques territorials de la Unió Europea i indicar la posició d'Espanya i de les Illes Balears respecte d'aquella.
8. Característiques que demostrin que vivim en un món en una evolució constant i que el nostre entorn està afectat per la construcció de la UE, i valorar-ho positivament, ja que és el principal projecte dels governs europeus.
9. Reconèixer la tendència mundial a la globalitat econòmica, tenint en compte el control i repartiment desiguals de recursos.
10. Comportar-se coherentment en relació amb la tendència cap a la uniformització econòmica global, i intentar participar en la correcció de desequilibris que provoquen aquesta globalitat.
11. Relacionar el medi natural, els recursos i les activitats productives en la configuració de l'espai geogràfic d'Espanya.
12. Valorar la interrelació entre diversos factors geogràfics (usos del sòl, aprofitament i gestió de recursos, xarxes de comunicacions. etc.), per incidir en la millora de la seva gestió i utilització.
13. Assenyalar les característiques del territori de les Illes Balears com a resultat de l'ocupació territorial i el seu impacte mediambiental.
14. Apreciar la diversitat geogràfica i valorar-ne el patrimoni paisatgístic, urbanístic, mediambiental, cultural, així com contribuir a la defensar-lo i conservar-lo.
15. Conèixer la distribució desigual de la població a Espanya i expressar els inconvenients que aquesta genera pel que fa a la distribució de la propietat i de la renda.
16. Deducir els efectes socials, els nivells de renda, les condicions laborals, la riquesa, etc. que comporta la distribució de la població a Espanya.
17. Analitzar les interrelacions que es donen entre els diferents territoris d'Espanya i les diferències interterritorials que es produeixen entre aquests.

18. Identificar les diferents jerarquies d'organització politicoterritorial, administrativa, militar, judicial, electoral i econòmica i destacar-ne les conseqüències derivades de l'existència de fronteres.
19. Apreciar la riquesa, diversitat i pluralitat de l'espai geogràfic espanyol i comprendre com aquesta pluralitat és el resultat de la interacció de factors naturals i de processos econòmics, socials i culturals.
20. Identificar els processos d'urbanització i sistemes de xarxa urbana, i també els tipus i funcions de la ciutat.
21. Recordar els espais més afectats pels problemes mediambientals i analitzar el que es pot fer des de les diferents administracions.
22. Interpretar les conseqüències espacials, econòmiques i ambientals que comporten els problemes ecològics que afecten la societat i participar activament en la preservació del medi.

4. Estructura de la prova i tipologia de les preguntes

1. Preferentment, les proves es contextualitzen en entorns propers a la vida dels alumnes: situacions personals, familiars, escolars i socials, a més d'entorns humanístics i científics.
2. Cadascuna de les proves conté preguntes obertes i semiobertes que requereixen dels alumnes capacitat de pensament crític, reflexió i maduresa. A més d'aquests tipus de preguntes, es poden usar preguntes d'opció múltiple (triar l'opció correcta entre les donades, vertader/fals, emplenar taules, etc.). La puntuació assignada a les preguntes obertes i semiobertes suposen almenys el 50 % de la puntuació de la prova.
3. En aquestes orientacions s'entenen les categories de preguntes de la manera següent:
 - Preguntes d'opció múltiple: preguntes amb una sola resposta correcta inequívoca i que no exigeixen elaboració per part de l'alumne ja que s'ha de limitar a triar una de les respostes proposades. Entre aquests tipus de preguntes se'n poden trobar com ara triar l'opció correcta entre les donades, vertader/fals, etc.
 - Preguntes semiobertes: preguntes amb resposta inequívoca que requereixen elaboració per part de l'alumne. Aquesta construcció és breu; per exemple, resolució de problemes, emplenar buits sempre que no es facilitin les respostes, relacionar dades, emplenar taules, dibuixar gràfiques o vistes, qüestions de resposta breu, ordenar diferents conceptes, etc.
 - Preguntes obertes: preguntes que, a partir d'un text, supòsit, gràfic, imatge o similar, exigeixen elaboració per part de l'alumne i que no tenen una sola resposta correcta inequívoca. S'engloben dins aquests tipus les produccions escrites i les composicions plàstiques.

5. Criteris de qualificació

1. La prova es valora de 0 a 10, amb dos decimals. A l'enunciat de cada pregunta s'ha d'indicar la valoració màxima de cada apartat.
2. Aspectes generals que s'han d'avaluar:
 - Coneixement.
 - Comprensió.
 - Aplicació.
 - Anàlisi i valoració crítica.
 - Lectura, interpretació i elaboració de gràfics i taules.
 - Formulació d'hipòtesis.
 - Capacitat de síntesi, expressió, sintaxi i gramàtica.
3. Els problemes, si n'hi ha, no demanen la realització de càlculs llargs, s'hi valora l'exposició de les passes seguides (raonaments i càlculs). Els càlculs s'han de resoldre correctament i sense errades. Si l'exercici no està totalment resolt, es puntua en funció de les parts realitzades. La resolució de problemes es valora de la forma següent:
 - L'ús adequat dels conceptes i el plantejament, tant global com de cadascuna de les parts, amb un 30 %.
 - L'ús adequat dels procediments per resoldre'l, un 50 %.
 - El resultat final adient, un 20 %. Aquest apartat es puntua en funció dels errors de càlcul comesos. Els errors de càlcul numèric que no siguin de conceptes es tenen en menor consideració.
4. Les respostes s'han d'ajustar a l'enunciat de la pregunta. A més de valorar el contingut de la resposta, s'ha de tenir en compte la claredat en l'exposició dels conceptes, els processos, les passes que cal seguir i de les hipòtesis, l'ordre lògic, l'ús correcte dels termes científics i la contextualització segons l'enunciat. A més a més, també s'ha de valorar l'ús d'esquemes, sobretot quan es demanin explícitament.
5. A les respostes obertes cal que l'alumne mostri una capacitat de comprensió adequada de les qüestions plantejades i organitzi de forma lògica la resposta, tot analitzant i utilitzant les variables en joc. També es valora el grau de pertinença de la resposta i les mancances manifestes sobre el tema en qüestió. Les preguntes obertes només es valoren si la resposta no resulta ser una còpia literal de l'enunciat. Les respostes tampoc no es valoren en cas de limitar-se a expressar una opinió personal sense fer referència al que es troba i comenta al text de l'enunciat.
6. Les respostes tancades que no siguin clares, perquè no s'hi hagi indicat clarament i unívocament la resposta (en fer-hi més d'una marca, no deixar clar si és vertader o fals, etc.), no es puntuaran.

7. S'intentaran evitar les preguntes encadenades. En qualsevol cas, els apartats d'un enunciat que en tenguin es corregiran independentment. Els apartats que necessitin el resultat d'un apartat anterior per resoldre's es corregiran assumint que el resultat de l'apartat anterior és correcte, tant si realment ho és com si no.
8. Quant a la correcció ortogràfica, s'aplica el criteri de descompte ortogràfic següent:
 - Penalitza fins a 2 punts. 5 faltes de gràcia. Faltes repetides: només compten una vegada. Més d'una errada en una paraula: només compta una falta.
 - Barem: 0-5 errades, 0 punts; 6-10 errades, -0,25 punts; 11-15 errades, -0,5 punts; 16-20 errades, -1 punt; 21-25 errades, -1,5 punts; 26 errades o més, -2 punts.
9. Les taules, constants i equivalències que es necessitin per resoldre l'examen s'aportaran a l'enunciat.

6. Materials necessaris per a la realització de la prova

- L'examen s'ha de presentar escrit amb tinta blava o negra, no a llapis.
- No es pot entrar a l'examen amb textos o documents escrits.
- Les persones aspirants poden sol·licitar un únic full de paper, segellat, per fer-hi anotacions, esquemes, etc. Aquest full s'ha de lliurar juntament amb la prova i no es corregirà.
- Es permet l'ús de calculadora científica, però no de gràfics ni programable.
- No es poden usar telèfons mòbils ni aparells de telecomunicacions.

7. Durada de la prova

La durada màxima de l'examen és d'una hora i mitja (90 minuts).